

TEMA BROJA

Izloženost evropskih bankarskih grupacija prema Srbiji

Miroslav Marinković

Visok stepen neizvesnosti na evropskim finansijskim tržištima i makroekonomska situacija u Republici Srbiji stavili su pred monetarne vlasti veoma složen izazov – neophodnost adekvatnog praćenja nivoa aktivnosti i poslovnog koncepta velikih bankarskih grupacija (matica) koje imaju lokalne filijale. Imajući u vidu da 74,1% ukupne aktive bankarskog sektora upravo čine lokalne filijale banaka u vlasništvu stranih lica, jasno je da je srpski bankarski sistem visoko osetljiv na kretanja na evropskom finansijskom tržištu. Osnovna opasnost preči od smanjenja aktivnosti matica ka svojim filijalama pa čak i zahtevima za povlačenje sa tržišta. Ovo pitanje je bilo u fokusu i na samom početku kriznog procesa. U nastojanju da se očuva stabilnost finansijskih sistema u Jugoistočnoj i Istočnoj Evropi u januaru 2009. godine usvojen je konstitucionalni okvir nazvan „Bečka inicijativa 1.0“. Okvir je imao za cilj zadržavanje nivoa izloženosti evropskih banaka na pomenutim tržištima uz očuvanje solventnosti i stabilnosti svojih lokalnih filijala na visokom nivou. I pored ispunjenja osnovnog cilja, dalje produbljivanje krize nametnulo je potrebu za revizijom okvira i donošenjem novih rešenja. Smanjenje sistemskog rizika kojem su bankarske grupacije izložene i nastojanje pojedinih država da očuvaju domicilnu stabilnost bez obzira na eventualne posledice koje mogu izazvati u zemljama u kojima posluju lokalne filijale uticalo je na započinjanje procesa razduživanja i značajnog smanjenja aktivnosti lokalnih filijala tokom 2011. godine. Ovakva kretanja su pretela da naprave snažnu distorziju finansijskih tržišta povezanih preko aktivnosti bankarskih grupacija. Stoga je u januaru 2012. godine usvojen novi okvir pod nazivom „Bečka inicijativa 2.0“, čiji je osnovni cilj veći stepen koordinacije regulatornih vlasti domicilnih država velikih bankarskih grupacija sa regulatornim vlastima u zemljama Jugoistočne i Istočne Evrope.

Evidentno je da smanjenje izloženosti velikih bankarskih grupacija prema Srbiji može izazvati značajan šok na stabilnost sistema. Upravo je pažljivo praćenje domaćeg tržišta i inostranih bankarskih tržišta jedan od prioritarnih zadataka Narodne banke Srbije u narednom periodu. Izbegavanje negativnih posledica moguće je

samo ukoliko monetarne vlasti budu poštovala nekoliko osnovnih principa:

- Očuvanje stabilnosti bankarskog sektora – u cilju efikasnog funkcionisanja čitavog ekonomskog sistema, poverenje u bankarski sistem ne sme biti dovedeno u pitanje;
- Adekvatnost sistema za praćenje tržišnih signala – monetarne vlasti moraju biti spremne za eventualnu eskalaciju finansijskih tenzija u zemljama iz kojih potiču centrale lokalnih filijala a koje bi se mogle reflektovati na domaći bankarski sistem;
- Adekvatnost makroprudencijalnih mera – monetarne vlasti moraju imati adekvatnu politiku koja može imati i preventivan karakter kako bi se smanjenje izloženosti i dezinvestiranje od strane stranih banaka svelo na minimum ili bar na nivo koji ne ugrožava stabilnost sistema.

Poslednji dostupni podaci sa domaćeg i evropskog tržišta ukazuju da finansijski sektor Srbije, posmatrano sa aspekta aktivnosti stranih banaka, karakteriše nekoliko činjenica:

- Nastavak trenda razduživanja započetog tokom 2011. godine, ali na znatno nižem nivou;
- Razduživanje se isključivo odnosi na servisiranje obaveza po kreditima odobrenim u prethodnim godinama i realokaciju depozita u okviru sistema same grupacije, a ne na „vanredno“ razduživanje putem realokacije profita ili depozita privatnog sektora;
- Prvi kvartal 2012. godine karakteriše zaustavljanje trenda smanjenja ukupnog nivoa izloženosti evropskih bankarskih grupacija prema Srbiji; gotovo identična kretanja zabeležena su i u regionu;
- Bankarske grupacije iz Italije, Austrije i Grčke imaju dominantan udeo u ukupnom nivou izloženosti evropskih bankarskih grupacija prema Srbiji.

U prvih šest meseci ove godine nastavljen je trend razduživanja bankarskog sektora po osnovu finansijskih kredita primljenih iz inostranstva. Banke su po osnovu servisiranja otplate sopstvenih kredita ali i kredita privatnog sektora platile iznos od 484,4 miliona evra. Dominantan udeo u ukupnom iznosu otplate čini raz-

duživanje po osnovu kratkoročnih kredita u iznosu od 307,0 miliona evra. Posmatrano u odnosu na isti period prethodne godine, nivo razduživanja je niži za 41,2%, ali kumulativno od početka 2011. godine ukupan iznos razduživanja dostiže 1.195,2 miliona evra. Navedeni iznos ne implicira direktno smanjenje izloženosti evropskih bankarskih grupacija prema Srbiji, već ukazuje na nivo servisiranja redovnih dospeća glavnice po osnovu kredita odobrenih tokom prethodnih godina. To i jeste jedini mogući scenario, imajući u vidu strogu zakonsku regulativu propisanu od strane NBS u cilju očuvanja stabilnosti i likvidnosti banaka i adekvatnosti njihovog kapitala. Eventualni zahtevi bankarskih grupacija za „vanredno“ razduživanje putem preraspodele profita i realokacije depozita privatnog sektora sa lokalnih filijala na matičnu banku ne mogu se sprovesti na jednostavan način.

Razduživanje banaka po osnovu finansijskih kredita iz inostranstva

(Miloni evra, kumulativ)

	Q1	Q2	Q3	Q4
2009	-744,6	-756,6	371,6	1.235,4
2010	520,8	119,7	29,3	659,7
2011	-693,2	-824,4	-836,9	-710,8
2012	-146,9	-484,4		

Izvor: NBS, Platni bilans RS

Analiza strukture nivoa obaveza banaka prema inostranstvu potvrđuje prethodno iznetu činjenicu da servisiranje kreditnih obaveza predstavlja osnovni razlog za negativan neto efekat finansijskih transakcija banaka u platnom bilansu. Drugi razlog se ogleda u transferu sredstava matica kod lokalnih filijala, inicijalno depoponanih u prethodnim godinama. Ovakav rezultat posledica je činjenice da je većina bankarskih grupacija izvršila optimizaciju svojih bilansnih pozicija putem realokacije sredstava sa relativno stabilnih bankarskih tržišta na ona tržišta na kojima su izazovi za očuvanje stabilnosti daleko veći, kako bi bile u prilici da ispune lokalne regulatorne kriterijume.

Obaveze banaka prema inostranstvu

(Miloni evra)

	2010	2011	Q1 2012	Q2 2012
Kredit	3.964,7	4.228,9	4.090,5	3.944,7
Depoziti	1.518,3	674,8	767,9	552,6
Ostale obaveze	296,4	329,4	373,1	391,9
Ukupno	5.779,4	5.233,1	5.231,5	4.889,1

Izvor: NBS, Statistički bilten

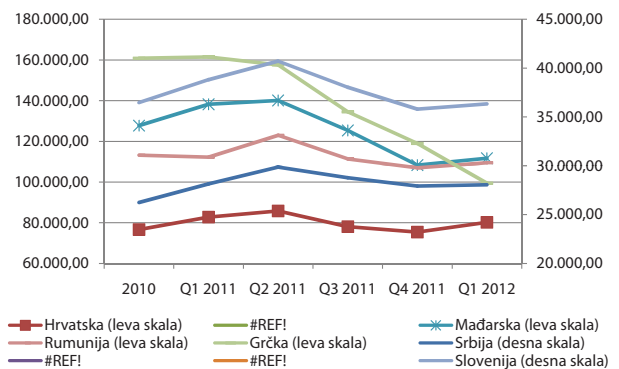
I analiza ukupne izloženosti zapadnoevropskih banaka prema zemljama Jugoistočne i Istočne Evrope

ukazuje na to da se ne može govoriti o sistemskom i rasprostranjenom smanjenju izloženosti. Deluje paradoksalno, ali je, usled redukcije aktivnosti u državama na periferiji evro zone poput Španije, Portugalije i Italije, relativni značaj poslovanja na posmatranim graničnim tržištima povećan.

Prema poslednjim objavljenim podacima Banke za međunarodna poravnanja (*Bank for International Settlements – BIS*) za kraj prvog kvartala 2012. godine, ukupna izloženost evropskih banaka prema Srbiji iznosila je 28.057,0 miliona dolara. Tokom prethodne godine zabeležen je blagi trend smanjenja izloženosti uz konsolidaciju u prvom kvartalu tekuće godine. U strukturi izloženosti dominiraju potraživanja od nefinansijskog privatnog sektora u iznosu od 12.101,0 miliona dolara i potraživanja lokalnih filijala velikih bankarskih grupacija u iznosu od 10.135,0 miliona dolara. Gotovo identični trendovi mogu se uočiti i u Hrvatskoj, Rumuniji i Sloveniji. Izloženost prema Mađarskoj značajno je opala tokom 2011. godine, kao posledica usvajanja makroprudencijalnih mera koje su umnogome otežale poslovanje poslovnih banaka. Konačno, najizraženiji pad izloženosti prema jednoj zemlji svakako je zabeležen u slučaju Grčke. Dakle, smanjenje izloženosti je selektivan a ne opšteprihvaćen model ponašanja evropskih bankarskih grupacija u pogledu poslovanja u posmatranom regionu.

Izloženost evropskih bankarskih grupacija prema posmatranoj zemlji

(Miloni dolara)

Izvor: BIS Statistical Annex, Table 9A, Consolidate foreign claims of reporting banks

Potraživanja bankarskih grupacija iz Italije, Austrije i Grčke čine znatnih 78,7% ukupnih potraživanja evropskih bankarskih grupacija prema Srbiji. Pojedinačno posmatrano, najveću izloženost imaju bankarske grupacije iz Italije, u iznosu od 8.382,0 miliona dolara, što čini 29,9% ukupne izloženosti. Bankarske grupacije iz Austrije druge su po značaju sa iznosom od 7.017,0 miliona dolara, ali uz značajno nominalno smanjenje tokom prva tri meseca 2012. godine. Relativno sličan scenario zabeležen je tokom 2011. godine kod grčkih banaka.